

GÜNÜMÜZDE AVRUPA OKUL REFORMLARI

Dr. KEMAL AYTAÇ

Pedagoji Asistanı

Bugün dünyanın bütün ülkelerinde yaygın bir eğilim olarak, *Okul reformları* ile karşılaşmaktayız. Her ülke toplumsal, ekonomik ve politik alanda meydana gelen değişim ve gelişimlere cevap verecek şekilde, okul kuruluşlarını yenilemek işiyle uğraşmaktadır. Özellikle ikinci Dünya savaşından sonra, savaşın hızlandırdığı değişimler sonucu olarak, bir çok ülkeler temelli bir şekilde yenileştirilmiş okul sistemleri uygulamaya başlamışlardır. Batı ülkelerinde olduğu kadar Doğu ülkeleri, gelişmiş ülkeler kadar az gelişmiş ülkeler de bu süreç içerisinde yer almış bulunmaktadırlar. Bu sebeple Okul reformları, günümüzde her hangi bir bölgeye veya ülkeye has bir mahallî görünüş olmaktan çok, günümüzün *'evrensel karakteristiği'* 'ni teşkil etmektedir.

Bu iş için her ülkede bilimsel komisyonlar kurulmakta, geniş mukayeseli araştırmalar yapılmakta ve büyük yatırımlarda bulunmaktadır. "Zaman bizi, eğitimde reform yapmaya zorlamaktadır. Eğer biz diğer uluslar yanında varlığımızı sürdürmek istiyorsak, eğitimde derinliğine plânlamalar yapmak ve bilimsel tartışmalar içine girmek zorundayız. Çünkü bir ulus, kendisini şimdiden kültürel yönden gereği gibi donatamazsa, gelecekteki var olma şansını peşinen kaybetmiş demektir"².

Bu sebeple Okul reformları, bugün ulusların alın yazılarını belirleyen en önemli hareketler halini almıştır.

'Okul reformu' kavramı:

Okul reformu kavramı, eğitim tarihi boyunca farklı anlamlarda kullanılmıştır. Bununla bazan belirli okul dalları veya kademelerinin reformu anlaşılması ve daha çok bu sınırlı anlamlarda kullanılmıştır. Bazan da belirli okul görüşleri anlamı kastedilmiştir.

---

1 Dr. Hans Reimers, Die Reformen in anderen Ländern, in: "Probleme einer Schulreform." Alfred Kröner Verlag, Stuttgart, 1959, S. 27.

2 Prof. Dr. Paul Mikat, Die Deutsche Bildungsrad und die Reform des Bildungawesens. in: "Bildung und Erziehung," Nr. 9/1965, nter-Nationes, Bonn, S. 2.

Örneğin, 19. Yüzyılın son çeyreğinden itibaren uzun bir süre boyunca, Okul reformu dendiği vakit daha çok Klâsik lise (*Gymnasium*) ve diğer liselerde yapılan reformlar anlaşılmaktaydı; ya da iki dünya savaşı arasında okul reformu kavramı, daha çok "*Reform pedagogisi*" denilen akımlar için kullanılmaktaydı.

Bu gün, özellikle 1945'ten sonra Okul reformu içinde iki yön birbirinden ayrılmaya başlanmıştır³:

1 - *İç okul reformu* :

Bu anlamıyla okul reformu, "*Okul pedagogisi*"nin merkezî sorunları için kullanılmaktadır: Didaktik, öğretim programları, ders teknikleri, okul içi düzen ve hayatı... vs.

2 - *Dış okul reformu* :

"*Okul politikası*"nın esas sorunlarını teşkil eden okul kuruluşları ve organizasyonlarına yönelmiştir.

Bugün okul reformu kavramında yapılan bu ayırımla birbirinden bağımsız ve iki ayrı görünüş değil, fakat sorunları ele alıştaki iki farklı ağırlık noktası kastedilmektedir. Çünkü bunlar birbirlerinden tamamen ayrılacak şeyler değildir, aralarında belirli bir bağıntı bulunmaktadır. Çünkü, *Dış okul reformu*' yönünden alınan bir tedbir, her zaman için mutlaka, *İç okul reformu*'nu da etkiler. Fakat buna karşılık, *İç okul reformu*', her zaman için, *Dış okul reformu*' yönünden bir değişimi şart kılmayabilir.

Okul reformu bu ikili görünüşe sahip olduğu için, okullardaki yenilemeler yalnızca "*iç okul reformu*" yoluyla başarıya ulaşamaz. "Tek yanlı olarak iç okul reformuna dönmek, öğretim ve organizasyon arasında, bağıntı değil bir karşıtlığa yol açar"⁴. Günümüzde uygulanan temelli okul reformlarının hepsi de, önce organizasyon işinden başlamakta daha sonra iç okul reformlarıyla bunu el ele yürütmektedir. Çünkü günümüzün gerek toplumsal gerekse endüstriyel talepleri, okul reformlarına önce *dış okul reformları*'ndan başlamayı zorunlu kılmaktadır. Bu dış reformlardan kastedilen şey, bir kelime ile, okulun, demokratik toplum modeline göre kurulmasıdır.

3 Wolfgang Klafki, Schulreform, in: "Pädagogisches Lexikon," Kreuz-Verlag, Stuttgart, Berlin. 3. Auflage, 1965, S. 861.

4 C.-L. Furch, Innere oder äussere Schulreform? (1966 Ekim sonunda Saarbrückenn'de Sosyal Demokrat öğretmenler birliğinin federal kongresinde yapılan konuşmada), in: "Neue Deutsche Schule," 2. Maiheft. 1967,

1945'ten önce Avrupa ülkelerinde, daha çok iç reformlar merkezî bir sorun teşkil etmekteydi. Böylece okul pedagojisi alanında bugün de tam geçerliliği olan zengin bir gelişme görülmektedir. Fakat bu tek yönlü gidiş, diğer taraftan okul kuruluşlarının ve organizasyonlarının ihmal edilmesine yol açmıştır. Bu yüzden de 1945'e kadar bütün ülkelerin okul kuruluşları, 19. Yüzyılın *'zümre veya sınıflar toplumu'* modeline uygun şekillerini sürdürdüler; ve bu durum, günümüzün demokratik toplum düzenine cevap veremez hale gelmişti.

Okul reformlarının problemi :

Okul reformları, bütün çağlar boyunca kendini göstermiştir. Okulların tarihi, okul reformlarının tarihidir. Çünkü kültürel gelişmeler ve toplumsal değişimler, okul kuruluşlarının düzeltilerek değiştirilmesini zorunlu kılar. Her toplum kültürel ve toplumsal yönden devamlı bir değişim içinde bulunduğundan, okul kuruluşları da az veya çok derecede görülebilen, sürekli bir değişim içerisinde bulunmaktadır.

Reform çabaları, çok kere toplumsal ve siyasal katastroflar sonunda yenginleşirler. Bütün büyük savaşlar sonunda, okul reformları çabalarında bir canlılık kendini gösterir. Örneğin, 1918 ve 1945'ten sonraları görüldüğü gibi.

Bunun sebebi, geleneksel sosyo-kültürel durumdaki eski düzenin sarsılışı ve dengesini kaybedip yeni gelişmeler yönünde hızlı atlamalarda bulunmasıdır. Ne zaman ki, geleneksel düzen sarsılır, insan ancak ondan sonra bunun nedenleri üzerinde düşünmeye başlar. Bir sosyo-kültürel sistem düzen ve denge içinde kaldığı sürece toplumsal, yani sosyolojik herhangi bir sorun söz konusu olarak ortaya çıkmaz. Sosyal düzen yapısı eski gücünü yitirdiği zaman, eğitici güçler ve kurumlar da aynı duruma düşerler.

"Pedagojik düşüncelerin sosyolojik motiflerini, kriz devreleri teşkil eder. Onun içindir ki, pedagojik düşünce ve hareketlerin sosyolojik kökleri çözülme, çöküş, kriz ve geçit devrelerinin şartlarıdır"⁵.

Bütün büyük pedagoglar, bütün büyük pedagoji görüşleri ve bütün pedagojik reform çabaları, düşünce tarihinde hep bu gibi şartların sonuçları olarak ortaya çıkmışlardır.

Örneğin, Antik çağda bir *Sokrates'in*, bir Platon'un ya da 18-19. yüzyıllarda bir *Pestalozzi'nin*... ortaya çıkışları gibi.

5 Carl Weiss, Abriss der pädagogischen Soziologie, Bd. 1., Verlag Julius Klinkhardt, Bad Heilbrunn/Obb. 1958, S. 85.

Platon bir kriz devrinin çocuğudur. *Atina* sitesinde meydana gelen çözümler ve krize karşı *Platon'un* bütün amacı, bozulan toplumsal düzene yeni bir biçim ve yeni bir denge kazandırabilmektir. Bu sebeple *Platon*, "*Devlet*" (*Politeia*) adındaki eserinde, *ütöpik* esasta olmasına rağmen, çizdiği yeni, *Devlet* ve *Eğitim*' modeli ile, içinde bulunduğu krizi aşmayı tasarlamaktadır. Hattâ, kurduğu "*Akademia*" ile, bunu bilimsel yönden temellendirmek çabasını güdüyordu.

Aynı şekilde *Pestalozzi* de bir kriz devrinin çocuğudur. Mutlakiyetçi devlet sistemlerinin çözülmeye başladığı bir devirde ortaya çıkmıştır. Pteon'un aksine olarak *Pestalozzi*, ezilmiş halk tabakalarının eğitilmesi yoluyla, yeni bir toplumsal düzenin kurulması uğruna çalışmıştır.

Değişen şartlara gerekli cevap vermek amacını güden okul reformları, okul kuruluşlarının değişen durumlara "*intibak etmesi*" çabası olarak ifade edilebilir. İşte bu intibak etme ve intibak etme tarzlarının ne oluşu, okul reformlarının ana problematiğini teşkil etmektedir. Çünkü okullar, birer kültürel kamu kuruluşları olarak, şöyle bir gerilim ortasında kalmaktadır:

"Bütün toplumlarda eğitimin görevi, esas olarak, kültürel alanda devralınan mirası, sonradan kazanılan ve benimsenen değerleri, gelecek kuşaklara devretmektir. Genç kuşaklar bunları, bir katkıda bulunmadan, devralırlar. Böylece kültürün sürekliliği sağlanmış olur. Bu sebeple süreklilik ve gelenek, okul ve üniversite gibi formasyon kurumlarının da karakteristik özelliklerindedir.

Fakat bir yandan da dünya durmadan ilerlemektedir: İlim, teknik ve güzel san'atlar sürekli bir gelişim içerisindedir; toplumsal, ekonomik ve siyasal ilişkiler durmadan değişmektedir. Öğretim tarihi, bu kaçınılmaz gelişimlere intibak etmek hususundaki sürekli bir denemeler tarihidir"⁶.

Demek oluyor ki okul reformları şu iki merkezî sorun arasında bir denge ve uyum kurmaya çalışır:

1 - Geçmişten devralınan geleneksel kültürel değerleri yeni hayat biçimleri içerisine faydalı bir şekilde nasıl alabiliriz?

2 — Yeni kültürel değerleri geleneksel kültür sistemi içerisine nasıl yerleştirebiliriz?

6 *Projet de loi (René Billères) portant prolongation de la scolarité obligatoire et réforme de l'enseignement public.* in: "Réforme et projet de réforme de l'enseignement français de la Révolution à nos jours (1789-1960)." Institut pédagogique national, Paris, 1962, S. 357.

Demek ki, okul reformunun problematiğini, geçmişten alınan değerler sistemi ile, yeni kazanılan veya kazanılacak değerler sistemi arasında bir senteze ulaştırmak sorunu teşkil etmektedir.

Bütün çağlarda eğitimciler bu ikilik karşısında kalmış, bu iki unsuru birbirine intibak ettirmek zorunluluğunu duymuşlardır.

Eğitim ve öğretim reformu toplumsal gelişim yönünden ele alındığında, sürekli bir sorun olarak ve her çağda çeşitli biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. Fakat içinde bulunduğumuz çağda okul reformu, diğer zamanlardan daha zorunlu olarak kendini hissettirmektedir.

Diğer yandan okul reformu sorununu ele almak, bir bakıma ,*eski*' ile ,*yeni*' arasındaki kavgayı tekrar canlandırmak demektir.

Okul reformlarının ana motifleri :

Günümüzdeki okul reformlarının karşılaştığı en önemli sorunlar, okulun hangi motiflere göre kendini yöneltmesi gerektiği noktasında toplanmaktadır. Günümüzün en önemli özelliği nedir? Bu özellik, toplumsal ve teknik şartların çok hızlı bir tempoda değişimler geçirmekte oluşudur. Bu değişimler, özellikle İkinci dünya savaşından sonra daha da hızlanmıştır. Bu sebeple de, daha önceki durumlara cevap verebilecek şekilde kurulmuş olan okul sistemleri, artık yeni durumlara cevap verecek şekilde değildir.

"Bugün dünyanın büyük bir kısmında, genç kuşakların eğitim ve öğretim işleri hususunda derin bir memnuniyetsizlik göze çarpmaktadır. Öğretim kurumlarının, meselâ Batı Avrupa ülkelerinde, bugün mevcut olduğu şekilleriyle büyük bir kısmı, ana biçimlerini geçen yüzyılın ortalarında kazanmışlar ve o günden bu yana da çok az bir değişikliğe uğramışlardır. Halbuki o günden beri bilim, teknik, üretim tarzları ve toplumsal yaşayış şekli gibi, hayatın çeşitli alanlarında büyük değişiklikler meydana gelmiştir. Bu sebeple, her yerde, okulu ,*modernleştirmek*" ve onu, Atom çağı hayatının taleplerine intibak ettirmek istekleri öne sürülmektedir"⁷

Günümüzdeki okul reformları, genel bir karakteristik olarak iki ana motive göre kendilerini oryante etmektedirler: ,*Demokratlaşma*" ve ,*Endüstrileşme*'. Bu iki ana motif, bütün okul reformlarında müşterek olduğu halde, bunların gerçekleştirilmesi içinde, ülkeler arasında büyük farklılıklar meydana çıkmaktadır.

7 Helmut Klein, Politechnische Bildung und Erziehung in der DDR. Entwicklung, Erfahrungen, Probleme. Rowohlt Taschenbuch Verlag GmbH, Reinbek bei Hamburg, 1962, S. 11.

1 - *Toplumsal motif: ‚Eğitimin Demokratlaştırılması‘ :*

Eğitimin demoktlatlaştırılması deyimi toplumsal, ekonomik, siyasal...vb. gibi farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Fakat bundan anlaşılın husus, en genel şekilde olmak üzere, herkesin mensup olduğu sosyal ve ekonomik menşesine bakılmaksızın, kabiliyetlerini en yüksek seviyede geliştirebilmesi konusunda uygun düşün eğitim ve öğretim hakkına sahip kılınabilmesidir.

Demokratlaştırma ilkesi, modern toplumda ortaya çıkan bir temel motiftir. Bunu, toplumsal gelişim yönünden kısaca belirlemek istersek, şu iki karşıt modellerle karşılaştırırız⁸:

a) *Zümre ya da Sınıf toplumunda okulun fonksiyonu :*

"Zümre veya sınıflar toplumunda" toplum dokusu, keskin ve katı ayrımlara göre düzenlenmiştir. Bu toplum düzeninde, her bir zümre veya sınıf, değişmez bir sosyal statüye ve bunun sonucu olarak da, değişmez belirli prestijlere, belirli ayrıcalıklara sahip bulunmaktadır. Bu tip bir toplumun karakteristik özelliği, toplumsal hareketliliğe hemen hemen hiç yer veremeyişidir.

İşte bu "zümre toplumu"nda okul kuruluşu, toplum yapısının tam bir kopyasını dile getirir; yani okullar, daha başlangıcından itibaren birbirinden ayrı ve birbirine paralel sütunlar şeklinde, ait olduğu zümrenin toplumsal statüsüne uygun bir süreye ve prestije sahiptir. Toplum içerisinde, zümreler arasında sosyal hareketlilik çok az olduğundan okullar arasında da, birinden diğerine geçme, hemen hemen imkânsızdır.

Zümresel toplum ilkesinin etkisiyledir ki, 20. Yüzyılın başlangıcına ve özellikle 1. Dünya savaşıma kadar Avrupa ülkelerinin okul kuruluşu ve organizasyonları, ‚paralel sütunlar sistemi‘ modeline göre ortaya oryante edilmişlerdi.

b) *Demokratik toplum düzeninde okul kuruluşu :*

Günümüz endüstriyel çağının meslekî farklılıklara dayalı demokratik toplum düzeninin en önemli karakteristiği, eski zümresel sınırların ortadan kalkarak sınırsız bir sosyal hareketliliğin esas ilke halini almasıdır. Bunun sonucu olarak da bireyin toplum içindeki yerinin ve statüsünün, artık onun mensup olduğu toplumsal tabakaya veya ailesinin ekonomik gücüne göre değil, fakat

8 Helmut *Sehelsky*, *Schule und Erziehung in der Industriellen Gesellschaft*. Werkbund Verlag, Würzburg, vierte Auflage 1962, S. 11.

sahip olduğu kabiliyetlere ve gösterdiği başarıya göre belirlenmesi gerekmektedir. Okul kuruluşları o şekilde reforme edilmelidir ki, toplumsal hareketliliğe tam olarak cevap verilebilmiş olsun. Bu sayede de herkes, kabiliyetine uygun bir *„sosyal yükselişe“* erişebilmesi için, kabiliyetine uygun bir eğitim ve öğretime kavuşabilsin.

Birinci Dünya Savaşından beri bu esasta başlangıç olmak üzere, okul organizasyonları hemen bütün ülkelerde, *„Çatal sistemi“* modeline göre kurulmuşlardır. Buna göre, bütün çocuklar için müşterek bir ilk öğretim ve onun üzerine de farklılaşmış bir Orta öğretim kademesi oturtulmaktadır. Demokratlaştırma ilkesi yönünden bu gerçi çok ileri bir adım sayılır; çünkü en azından İlk öğretim, herkes için mecburî ve müşterek kılınmakla, bu seviyede olmak üzere eğitim ve öğretim ayrıcalıklarına mâni olmak ve birlik sağlamak istenmiştir.

İki dünya savaşı arasındaki devrede Avrupa Okul kuruluşlarını karakterize eden bu sistem, pratikte bir takım aksaklıklar göstermiştir ve bu sebeple de, günümüz toplum düzenine gerekli cevabı verememektedir: Örneğin İlk öğretimden orta öğretime geçiş sırasındaki kabiliyetlere göre farklılaştırmanın dahi yapılamaması, herkese fırsat eşitliliğinin tam sağlanamaması, okulun saf bir öğretim kurumu halinde kalıp, eğitsel görevleri tam yerine getirememesi, Orta öğretim dallarının kabiliyet çeşitlerine tam karşılık verememesi, Orta ve Yüksek öğretimde yine bir zümre veya sınıf ayrıcalığına yol açması...vb. gibi.

Bu sebepledir ki, 1945'ten itibaren, bu gibi aksaklıkları ve yetersizlikleri karşılamak amacıyla, dünyanın hemen her köşesinde çeşitli okul reformu çabalarına girilmiştir. Bütün bu reformlardaki sosyal motif, okulu öyle bir biçime sokmaktır ki, bu sayede okul, sosyal statüleri en iyi şekilde belirleyen bir kurum halini alsın.

Bu anlamda fırsat eşitliği sağlamak ve aynı zamanda da kabiliyet çeşitlerine en uygun düşebilecek farklılaşmaya imkan veren tipte okul kuruluşlarının başında en ileri tedbirleri kapsayan yeni İsveç okul reformunda (1962) ki *„Birlik okullarını“* görmekteyiz. Gerçekten, İsveç okul reformu, diğer Avrupa ülkelerindeki reformlardan daha ileri bir şekilde, radikal değişimleri gerekli gören bir özelliğe sahiptir.

2. motif: Endüstrileşme:

Endüstrileşme 150 yıldan beri gitgide dünyayı kaplayan sosyal değişim sürecinin en göze çarpan görünüşüdür. Endüstrileşme yapısının en karakteristik özelliği, üretimin fabrikalara (işletmelere) teksif edilmesidir. Diğer bir sürü yan görünüşleri de beraberinde getiren endüstrileşme, aslında

çok karmaşık bir yapıya sahiptir. Endüstrileşme, önüne geçilmez bir kuvvet olarak ekonomi, toplum ve yaşayış alanında büyük etkiler yapmakta ve daha önceki devirlerde insanlığın tanımadığı değişimlere yol açmaktadır.

Endüstrileşmenin eğitim ve öğretim işleri üzerine etkisi, belli başlı şu noktalar üzerinde kendisini göstermektedir:

Gelişen endüstrileşme ve şehirleşme olayı, her şeyden önce toplumun aşağı ve orta sınıflarında büyük çapta bir sosyal hareketliliğe sebep olmuştur. Örneğin, 100-150 yıl önce Avrupa toplumlarının çalışan nüfusu, birbirine eşit olmayan 3 grupta toplanmışlardı⁹:

1. grup: Tarımda çalışanlar. Bu grup, halkın 4/5'ini tutuyor, geriye kalan 1/5 miktarı ise, diğer iki grupta toplanıyordu.

2. grup: Zanaatkarlar. Bunlar 1800 yıllarında nüfusun % 8'ini yani en küçük kısmı teşkil ediyorlardı.

3. grup: hizmetler grubu: İdareciler, öğretmenler, papazlar...vs.

150 yıl sonra, tipik bir Avrupa ülkesi olan Fransa'da bu grupların birbirine oranı, yüzde olarak şu biçimde değişikliğe uğradı:

Birinci sektör	% 26
İkinci sektör	% 40
Üçüncü sektör	% 34

Artık aileler ve siyasî çevreler, çocukları mensup oldukları ailenin sosyal ve meslekî bağlarının içinde kapalı tutmaktan kurtaramayan bir okul kuruluşuna karşı koymaya başlamışlardır. Çünkü ilimlerin ve tekniğin hızlı gelişimi, genel eğitim seviyesinin yükseltilmesini talep etmektedir. Endüstrileşmenin başlangıç devrelerinde, kalifiye olmayan işçi sayısı fazla iken, işin rasyonelleştirilmesi ve mekanikleştirilmesi sonucu, keskin meslekî farklılaşmalar ortaya çıkmıştır. Kalifiye olmayan işçiler sayısı azalırken, mütehassis işçiler sayısı artmaktadır. İhtisaslaşma ise, ancak iyi bir okul öğrenimi sonunda kazanılmaktadır. Bu sebeple orta ve yüksek öğretime olan öğrenci akımı artmaktadır.

Bugün toplumda bireylerin sosyal statüleri meslekî yönden belirlenmektedir. Endüstriyel toplumda meslekî formasyonu belirleyen okul, bununla aynı zamanda da sosyal statüleri belirleyen merkezî bir kurum haline almıştır. O halde okulların, her kabiliyetin yetişmesine cevap verebilecek elastik bir kuruluşa sahip olmaları gerekmektedir.

9 J. Fouraslier, Pourquoi nous travaillons. Paris. 1957, S. 74.

Endüstrileşmiş dinamik toplumda, iş yeri ile ailenin birbirinden ayrılmasından ve kadın ve erkeğin çalışmak zorunda kalışından dolayı, aile yapısı değişikliklere uğramıştır. Bunun etkisiyle de, daha önceki statik toplum düzenlerinde ailenin tabii fonksiyonlarından olan "eğitimi" işi, gitgide okullara ve diğer eğitim kurumlarına yüklenmeye başlamıştır. Bunun sonucu olarak da, okula ,öğretimi faaliyetleri yanında 'eğitici' görevleri yüklenmektedir.

Günümüz Avrupasında Okul reformları

1945'ten sonra Avrupa ülkelerinin hemen hepsinde, ortak motiflerden hareket edilerek ve her bir ülkenin sosyo-kültürel yapısına ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek yeni okul esasları uygulanmaya başlamıştır. Bu gayeyle de, sürekli bir okul reformu çalışması içerisinde bulunmaktadırlar. Bunun sonucu olarak da, çok sayıda okul reformu planlarıyla karşılaşmaktayız. Şimdiye kadar gerçekleştirilmiş olan okul reformları plân ve projeleri kısaca şöyle toplanabilir¹⁰:

Almanya : (Reform planı) : 1959 tarihli Alman Eğitim ve Öğretim Komisyonunun hazırladığı reform plânı: Genel öğretim okullarının yeniden şekillendirilmesi ve birlik sağlanması.

Bunun yanında, Kültür bakanları sürekli konferansı tarafından kabul edilen ve eğitim kademelerinin hemen hepsinde uygulanan, eyaletler arasında birlik sağlayacağı pek çok kararlar.

Avusturya : 1962 tarihli okul reform kanunu. Bunlardan bir kısmı uygulanmaya başlanmış, bir kısmı ise uygulanmak üzeredir.

Belçika : 12 Mart 1958 tarihli okul reformu kanunu.

Danimarka : 1958 tarihli Eğitim kanunundan sonra, okul reformları 13 Ağustos 1959'da uygulanmaya başlamıştır.

Fransa : 6. Ocak. 1959 tarihli Eğitim reformu kanunu. 1963'ten itibaren yeni reform plânları hazırlanmaktadır 1963 /64.

İngiltere : 1944 tarihli Okul reformu kanunu (Education Act).

Norveç : 10. Nisan. 1959 tarihli İlköğretim kanunu.

İsveç : 1. Temmuz. 1962 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanan ,birlik okulu' kanunu.

10 J. Thomas ve J. Majault-Schalen Europas. Probleme und Tendenzen. Ernst Klett Verlag, Stuttgart, 1964. S. 13.

Okul reformlarının ana eğilimleri :

İkinci Dünya savaşından sonra Avrupa ülkeleri genel olarak aynı motiflerin zorunluluğu ile aynı ortak ilkelerle okul reformlarına başlamışlardır. Fakat bu ortak ilkelerin gerçekleştirilmesi işinde, ülkeler arasında büyük farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte aynı amaca farklı biçimler içerisinde ulaşmak çabasında olduklarından dolayı, bu çeşitli okul reformları bir takım ortak ana eğilimlerle birbirine bağlanmış bulunmaktadır¹¹:

a) Okul kuruluşları federal esasta bulunan bütün ülkelerde, merkezîyetçi esasta bir değişim görülmektedir (İngiltere, İsveç, Avusturya, Almanya ve diğer doğu bloku ülkelerinin hepsi).

b) Bütün ülkelerde okulun demokratlaştırılması ilkesi, değişik biçimler içerisinde olmakla birlikte, ön plânda bir sorun olarak çözüme ulaştırılmaya çalışılmaktadır. Buna göre, çocuklara, mensup oldukları ırk, aile ve iktisadî menşeleri gözününe alınmaksızın, kabiliyetlerine uygun olacak tarzda, eğitim ve öğretim kurumlarının hepsinin kapısı açılmak istenmektedir.

c) Bugün okul, bütün endüstriyel ülkelerde gitgide eğitici fonksiyonları da üzerine almaktadır.

d) Okulların demokratlaştırılması, bütün ülkelerde ilköğretimin uzatılmasını gerektirmiştir.

e) Endüstriyel toplumun kültürel ihtiyaçlarına cevap vermek üzere, mecburî öğretimin süresi uzatılmaktadır.

f) Günümüzdeki meslekî farklaşma ve ihtisaslaşmanın artması yüzünden, ortaöğretim okullarında daha geniş bir farklılaşmaya gidilmektedir.

g) Hemen bütün ülkelerde, klasik ortaöğretim ile meslekî ortaöğretim arasındaki, birincisinin lehine olan üstünlük kaldırılmakta, meslekî ve teknik öğretimin geliştirilmesi çabaları artmaktadır.

h) Her ülkede, orta öğretim okulları için yapılan oryantasyon, ilkokul sonundaki tek bir sınava göre değil, fakat yeni oryantasyon kademeleri içerisindeki sürekli gözlemlere göre yapılmaktadır.

i) Her ülkede, okul reformlarını hazırlamak üzere bilimsel personelden kurulmuş bağımsız komisyonlar teşkil edilmektedir.

Yukarıda sıralanan belli başlı genel eğilimler, her ülkede farklı biçimler içerisinde uygulanmaktadır. Bu sebeple Avrupa ülkelerinde aynı eğilimler ortak okul sorunları olarak karşımıza çıkmaktadır.

11 W. Schulze, Der Mittelbau im Rahmen einer Neugestaltung unseres Schulwesens. in: "Pädagogische Forschung und Pädagogische Praxis." Quelle Meyer, Heidelberg, 1958, S. 157.